

УДК 340.113:342.9

В.А. БІЛЕНКО, Запорізький національний університет

ОЦІНОЧНІ ПОНЯТТЯ: ЮРИДИКО- ЛЕКСИКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В АДМІНІСТРАТИВНО- ДЕЛІКТНІЙ СФЕРІ

Ключові слова: адміністративно-деліктна сфера, компетентність, мовлення, оцінне поняття, оціночне поняття, поняття, правник-адміністративіст, правознавець-адміністративіст, правова категорія, термін, юридичний термін, юрист-адміністративіст

Якість та ефективність правозастосовного акта як акта індивідуального регулювання значною мірою залежать від правильно обраної термінології та стилістичного викладу цього правового документа. Відомо, що оціночні норми права (тобто юридичні норми з оціночними поняттями) є особливою формою закріплення загальнообов'язкових правил.

Оціночні поняття в праві – це поняття, зміст недостатньо чи взагалі не визначено теорією права. До них, зокрема, належать «особлива жорстокість», «винятковий цинізм», «злісне ухилення», «злісне хуліганство», «значний матеріальний збиток», «достатньо», «недостатньо» тощо [1]. Терміни оцінні та оціночні поняття є тотожними [2, с.693].

Юридична термінологія – це виражене безпосередньо в тексті акта словесне позначення певного поняття. Таку дефініцію надав С. Алексєєв [3, с.273]. Більш докладне визначення дав А. Піголкін [4, с.65]. Юридичний термін, зазначає він, – це слово (чи словосполучення), що ужите в законодавстві, є узагальненим найменуванням юридичного поняття, що має точний і визначений зміст, і відрізняється змістовною однозначністю, функціональною стійкістю. На нашу думку,

останнє визначення є більш вдалим, оскільки містить більшу кількість необхідних ознак. Термін – це сфера спеціальної чи професійної лексики, її основа. Термін служить точним позначенням поняття і його доцільно відмежовувати від інших близьких за змістом понять.

Серед засобів юридичної термінології є засоби суто юридичні, а також логічні. Проблема термінології розглядалася донедавна лише в рамках законодавчої юридичної техніки. Так, дослідженням оціночних понять права займалися у різний час С. Алексєєв, М. Бару, С. Вільнянський, В. Жеребкін, Т. Кашаніна, Т. Коломєєць, В. Косович, Р. Нігмадтінов, А. Огороднік, І. Турчин-Кукаріна, А. Черданцев та ін.

Загальні питання тлумачення правових норм розроблялись у 50-70 роках ХХ ст. Серед основоположників були М. Нопленко, Т. Насирова, П. Недбайло, А. Шголкін, Ю. Ткаченко, О. Черданцев, які висвітлювали питання призначення тлумачення права, його обсягу, можливостей, переваг статичного та динамічного підходів до тлумачення правових норм тощо. Питання граматичного тлумачення порушувалися такими вченими, як Я. Бранній, В. Елькінд, М. Шаргородський, О. Шляпочников, Л. Явич [5, с.4].

Дослідженням термінології правового акта займалися такі вчені, як Н. Власенко, Т. Губарева, А. Красницька, А. Піголкін, А. Ушаков та ін. Але потрібно відзначити, що в більшості випадків ця проблема розглядалася як мовна, у певному відриві від юридичної техніки, що приводило до виникнення ряду труднощів. Так, зазначеними та деякими іншими авторами недостатньо чітко, з погляду юридичної техніки, розрізняються питання термінології і стилістики. Обидва питання розглядались у сфері лише мови, що, на нашу думку, є не одним і тим самим. На наш погляд, до питань стилістики необхідно віднести стійкі словосполучення, фрази, уніфікацію тексту, синтаксис, морфологію, проблеми абрєвіатур. До проблеми ж термінології відносяться питання професійної юридичної лексики, зокрема використання оціночних

понять в адміністративно-деліктній сфері, що потребує проведення окремих досліджень.

У сучасній науці по-різному оцінюється потреба у визначенні різних правових категорій. Частина вчених вважає, що визначення (дефініції) потрібно надавати всім термінам, які мають вирішальне значення для правового регулювання, а також поняттям, що не є широко поширеними та вживаються у більш вузькому або істотно іншому значенні порівняно з загальновідомими [4, с.126–128]. Інші ж дослідники переконані, що в законі, зверненому до всього суспільства чи значної його частини, кожен юридичний термін повинен знаходити достатнє роз'яснення [6, с.99]. Треті автори, навпаки, застерігають від надмірного захоплення визначеннями, оскільки вони роблять правову норму негнучкою [7, с.279]. Насправді, правові дефініції деякою мірою звужують можливість інтерпретації правової норми, і обмежують межі її тлумачення правозастосовчими органами, що не завжди є позитивним явищем [8], особливо в умовах відставання законодавства від потреб правової практики [9].

Отже, метою цієї публікації є аналіз проблематики оціночних понять в адміністративно-деліктній сфері з точки зору юридичної лексикології.

Варто зазначити, що найважливішим джерелом знань при належному викладенні правозастосовного акта є лінгвістика. Термін «лінгвістика» походить від латинського слова *lingua* – мова, тобто наука про мову, мовознавство [10, с.394]. Питання мовознавства складають основу більшості юридико-технічних засобів викладення тексту правового акта, зокрема, стилістика, що, у свою чергу, має безліч складових, які потребують самостійного розгляду. Стилiстика – це розділ теорії мовознавства, який вивчає особливості викладу текстів [10, с.637], включаючи і тексти правових актів. Звичайно, потрібно мати на увазі, що стилістика в рамках юридичної техніки правових актів має ряд особливостей, які є властивими для юридичної сфери, але в основному вони впливають із загальної лінгвістичної основи.

Відомо, що мова є системою знаків, необхідних для людського спілкування, мислення і свідомості. За допомогою мови здійснюються пізнання світу, управління людською поведінкою і т.п. Мова приймає участь у здійсненні практично всіх вищих психічних функцій, будучи найтісніше пов'язаною з мисленням. Інформаційна функція мови полягає в тому, що вона є засобом пізнання, збирання й оформлення всіх тих знань, накопичених людьми в процесі їх свідомої діяльності. Різновидами цієї функції є функція збереження інформації, контактна функція, функція оформлення культурних цінностей тощо.

Основними одиницями мови є слово і пропозиція. Вони мають значення і сенс. Значення – це зміст закріпленої за словами інформації. За допомогою слів позначають об'єкти, узагальнюють їх ознаки. Лексичне значення слова – це його співвіднесеність з інформаційними явищами дійсності.

Складовою судження (речення) як усного чи письмового висловлювання думки, виступають слова, якими позначаються певні поняття. Слова – це контури, марки, зовнішні оболонки, умовні позначення понять, у тому числі оціночних. Помилковим є підхід, на основі якого здійснюється підміна категорій «слово» та «поняття», що призводить до формування уявлень про те, що оціночне поняття є структурною частиною оціночного судження. Судження в контексті свободи думки і слова, як усне чи письмове висловлювання складається зі слів та відображає вільні думки чи переконання особи, а судження як форма мислення складається зі слів, але відображає логічні операції з осягнення внутрішнього змісту оціночного поняття права та з'ясування співвідношення з ним обставин конкретної дійсності.

Оціночне судження як висловлювання, форма вираження ставлення, не завжди стосується оціночних понять, і тим більше, оціночних понять права. Такі оціночні судження впливають винятково із суб'єктивного сприйняття і тлумачення суб'єктом висловлювання певних подій чи обставин і є фор-

мою реалізації права на вільне вираження своїх поглядів та переконань, свободи думки і слова. Оціночне судження як форма мислення є інструментом оперування оціночними поняттями [11].

Сенс слів виражається в індивідуальному, суб'єктивному сприйнятті і розумінні явищ і предметів – об'єктивної реальності. Зближення значення і змісту слів у особистості проходить кілька етапів: від дифузного розуміння і нечіткого відмінності від інших близьких слів до схоплювання сутності позначуваного і встановленню відносин між словами.

Важливими показниками дієвості інтелектуальної функції мови є вміння точно, швидко і небагатослівно описати юридичну ситуацію, здатність швидко вловити думку співрозмовника, передбачити подальший розвиток теми, орієнтацію в складних правових колізіях, можливість підвести підсумки і узагальнити [12, с.486–487]. Названі прояви особливо важливі при оперативному вирішенні складних юридичних питань, що виникають в адміністративно-деліктній сфері.

З аналізу філософської літератури випливає, що оціночні поняття, як будь-які інші поняття, за своєю природою є формою мислення, яка відображає сутнісні ознаки явищ, поданих у їх визначеннях [13, с.589]. Оціночні судження як форма мислення призводять до конкретного умовиводу законотворця, який використовує оціночне поняття у процесі конструювання правової норми, та інтенсивно використовуються при застосуванні правової норми, що містить оціночне поняття, адже за допомогою оціночних суджень та відповідних умовиводів суб'єкт мислить, приймає рішення. Проте ототожнювати оціночні судження й оціночні поняття, безумовно виражати їх співвідношення як ціле і частину, називати оціночне судження складним оціночним поняттям не слід [11].

Відомо, що текст правового акта має три складові мовну, логічну та структурну. На етапі як законотворення, так і правозастосування оціночні поняття є нероздільним симбіозом мовної та логічної компонент.

Враховуючи фахову приналежність мовлення, зауважимо, що мовленнєва компетенція є складовою частиною спеціальної компетенції, оскільки дозволяє юристу-практику краще зрозуміти те, що говорить свідок, потерпілих, підозрюваний, експерт, колега, керівник, прокурор тощо. Адже спілкуванню правозастосовців у процесі адміністративних проваджень щодо правопорушень притаманні специфічні цілі, але, разом з тим, цілковита єдина регламентація процесуально-правовими нормами. Тому потрібно враховувати той факт, що суб'єкти процесуального спілкування при взаємодії мають кожен свій специфічний інтерес і різносторонні цілі.

Обов'язковим компонентом спілкування як специфічної форми діяльності людини є гностичний компонент, що, за висновками О.О. Бодалева, є не що інше, як пізнання людьми один одного в спільному житті й діяльності. Спілкування, як відзначає цей автор, вимагає розвитку у людини необхідних для успішної взаємодії з іншими людьми спеціальних психологічних знань, умінь, навичок, що роблять його знавцем інших людей [14]. На думку автора, професійну придатність до ефективного спілкування характеризують наступні моменти: по-перше, здатність розбиратися в інших людях і вірно оцінювати їхню психологію; по-друге, адекватно емоційно відгукуватися на їхнє поведіння й стан і, по-третє, вибирати стосовно кожного з них такий спосіб звертання, який щонайкраще відповідав би їхнім індивідуальним особливостям. Рівень цих характеристик людини (інакше соціальної перцепції), що підвищується з нагромадженням і узагальненням досвіду спілкування, визначає здатність прокурора-криміналіста «прочитувати психологію» людей, з якими він вступає в спілкування в процесі своєї професійної діяльності.

Коли йдеться про високий професіоналізм людини, то з ним пов'язують не тільки яскравий розвиток здібностей, але й ґрунтовні знання в тій галузі діяльності, в якій цей професіоналізм проявляється. Звідси є зрозумілою нагальна розробка акмеологією такого

кола проблем, як «професіоналізм особистості», «професіоналізм діяльності», «професіоналізм спілкування», «шляхи попередження професійної деформації», «шляхи досягнення вершин професіоналізму» тощо. Саме, насамперед, в частині «професіоналізм діяльності та спілкування» вбачається безпосередній вихід психології управління на акмеологію, адже професіоналізм керівника прямо пов'язаний з проблемою психології спілкування, а ефективна управлінська діяльність частогусто невід'ємна від професійного спілкування щодо вибору заходів забезпечення адміністративно-деліктного провадження.

У залежності від виду міжособистісного спілкування, воно в більшій або меншій мірі має відношення до питання про продуктивність або непродуктивність міжособистісних контактів [15, с.21–23], а отже, і до питання про продуктивність, або непродуктивність професійної управлінської діяльності у галузі адміністративно-деліктних відносин.

Коли ми говоримо про спілкування, то розрізняємо дві його форми – пряму комунікацію і непряму комунікацію. За яких би умов не здійснювалася мовленнєва комунікація, за допомогою яких засобів не передавалася б інформація, скільки б людей не брало участь у спілкуванні, в її основі лежить єдина схема або модель.

Отже, ми бачимо, що для здійснення акту службового спілкування, зокрема у сфері адміністративної деліктології, необхідні три елементи: 1) відправник комунікації (комунікатор) – людина, яка передає інформацію; 2) одержувач інформації (реципієнт) – людина, яка сприймає цю інформацію; 3) повідомлення – текст у будь-якій формі.

Окремі відомі вчені (М. Панов, Ю. Битяк, Л. Герасіна) указують і на такий спосіб виявлення структури (конструкції) конфлікту й шляхів його вирішення як мовні засоби [16, с.132], що, на нашу думку, цілком може представляти основну «зброю» правознавця-адміністративіста, використовувану останнім, як правило, на «пікових» вершинах конфліктів у його професійній діяльності.

Резюмуючи вищезазначене, скажемо, що мовленнєва діяльність юриста-практика визначається як спеціалізоване застосування мови для професійного різнорівневого спілкування. У цьому смислі мовлення – це конкретна юридична діяльність у галузі адміністративно-деліктних відносин, що виражається або у звуковій формі, або у письмовій.

Виділяється спеціальна група психотехнік, які можна назвати комунікативними правилами впливу. Так, перше правило спілкування, яке можна визнати загальним правилом комунікації – це правило говорити мовою партнера спілкування [17, с.214]. Мовленнєва дія утворюється з орієнтувальної (містить аналіз ситуації взаємодії, формування плану дії спілкування, необхідної для досягнення мети, тобто стратегії) та виконавчої (з урахуванням правил регуляції спільних дій: мовленнєвого етикету, подання себе та ін.) частин [18, с.202]. Мова оперативного повідомлення або міжвідомчої координаційної наради повинна бути зрозумілою всім суб'єктам діяльності спеціалізованих слідчо-оперативних груп. Мистецтво висловлюватися залежить від уміння використовувати лексичну точність юридичних термінів, правильність слів і наголосів. Освоєння професійної діяльності – це й освоєння професійної мови і професіоналізація індивідуального досвіду [19, с.417]. Мова замкнутого кола людей не є діалектом, а виступає професійною або корпоративною мовою працівників правоохоронних органів, що має свої значеннєві блоки, які повинні бути зрозумілі суб'єктам взаємодії. До того ж потрібно зазначити, що важливим елементом психологічного мистецтва говоріння є форма звертання, уникання панібратства.

Точність мовлення пов'язують переважно з точністю слововживання. Остання залежить від знання юристом предмета мовлення, його ерудованості, вміння логічно мислити, знання законів і правил мови, зокрема української. До того ж, точність мовлення правознавця-практика визначається умінням добирати потрібні слова. Знижує точність мовлення незнання паронімів (слів, подібних за звучанням

і написанням, але різних за значенням) та омонімів, невміння правником нейтралізувати їх у своєму службовому мовленні.

Практикуючий юрист-адміністративіст відповідає за кожне сказане ним слово, тому часто прокурорсько-слідчі працівники змушені зважати на семантику слова, уточнювати й зіставляти значення різних слів, запобігати неправильному, неточному їх вживанню.

Потрібно зауважити, що мовна комунікація під час адміністративно-деліктного провадження з різними суб'єктами його професійного спілкування різна, але має два основних різновиди: 1) комунікація із суб'єктами професійної діяльності (рівновпливова, підпорядкування-керування); 2) комунікація з суб'єктами процесуального впливу.

Інакшу змістовну наповненість має комунікація правника з обвинуваченими, потерпілими, свідками тощо. З усіма подібними суб'єктами не варто розмовляти на «кримінально-пенітенціарній мові», що є контр-культурним сленгом (наприклад, в'язничний жаргон), відповідно. Це стикається зі спілкуванням в адміністративно-деліктній сфері. Разом із тим, для усвідомлення нитки розмови потрібно розуміти значення усіх висловлень на подібній мові, що лише підкреслює «фахову компетентність» у очах, в першу чергу, підозрюваного, який не йде на процесуально-психологічний контакт.

Серед вимог до усного чи письмового адміністративно-деліктного мовлення слід виокремити вимогу зрозумілості. Чистота мовлення юриста – це відсутність у ньому зайвих слів. Недоречно вживання ним у процесі адміністративно-деліктної діяльності слів-«паразитів» справляє дуже неприємне враження від мовлення такого правника, додає ще більшого психологічного відтінку формалізму його роботи. Адже психологічний малюнок яскравіше видно на тонкій словесній канві. Особливо прикро, коли виявляється засміченим зайвими словами службове мовлення у сфері адміністративно-деліктних відносин.

Отже, мовленнєва компетентність правника-адміністративіста є спеціальним компоне-

нтом професійної компетентності, оскільки підкоряється спеціальним вимогам юридичного професіоналізму, ясності, цільової спрямованості, наочності, образності мовлення. Мовленнєва компетентність юриста, з нашої точки зору, вимагає чіткого орієнтування в слідчій або іншій оперативно-службовій ситуації і вибору саме тих засобів мовленнєвої діяльності.

Питання комунікативної компетентності є предметом багатьох наукових досліджень. Чільне місце у цьому контексті посідають наукові дослідження Т.О. Піроженко, які засвідчують істотне значення базових основ когнітивного рівня комунікативно-мовленнєвого розвитку та вказують на їх вагомий роль у подальшому становленні якостей, котрі виявляються в розвитку когнітивних, лінгвістичних і особистісних досягнень, що є основою розробленої вченим емпіричної моделі комунікативно-мовленнєвого розвитку.

Отже, комунікативний розвиток є умовою розвитку мовленнєвої компетентності. Крім того, мовленнєва компетентність тісно пов'язана з усіма складовими професійної компетентності, в тому числі у адміністративно-деліктній сфері, вона пронизує й інтегрує їх, формуючись впродовж усіх етапів навчання.

Найбільш наближеним поняттям до мовленнєвої компетентності, на нашу думку, є компетентність у мовленні. Компетентність у мовленні розглядається як складне утворення, складовими якого є знання, соціальні установки, вміння та досвід у галузі мовленнєвої діяльності, як система внутрішніх засобів регуляції комунікативних дій, як орієнтованість у мовленні, заснована на знаннях та чуттєвому досвіді індивіда, а також вільному володінні засобами спілкування. В роботі В.Л. Захарова та Н.Ю. Хрящева на тему «Социально-психологический тренинг», автори вибудовують фактори компетентності у мовленні наступним чином: мовленнєві вміння та навички, корекція та розвиток установок, необхідних для успішної мовленнєвої діяльності, здатність адекватно та повно сприймати та оцінювати себе та інших людей, а також вза-

емовідносини, які складаються між людьми, корекція та розвиток системи відношень особистості. В свою чергу в праці «Личность и общение» О.О. Бодалева вказано, що у якості вагомих компонентів компетентності у мовленні виділяють: особливості пізнавальних процесів людини – відображення, його емоційна сфера – відношення та поведінка – звернення, які виникають протягом спілкування.

Психологічний аналіз феномену мовленнєвої компетентності, на нашу думку, призводить також до необхідності змістовної диференціації таких категорій як діалогічна компетентність, мовна та мовленнєва компетентність.

З огляду на зазначене, заслуговує на увагу аналіз змісту діалогічної компетентності, котра виступає як здатність і готовність сумісного осмислення та вирішенню практичних проблем, що постають перед юристами, що спеціалізуються на вирішенні справ про адміністративні правопорушення.

Серед основних компонентів діалогічної компетентності виокремлюють компетентність – в іншому, Я-компетентність та компетентність у ситуації. Процес удосконалення діалогічної компетентності особистості, на думку М.Р. Мінігалієвої, виступає важливою складовою процесу розвитку розуміння людиною самої себе.

Поряд із мовною компетентністю юрист-практик має володіти мовленнєвою компетентністю, котра визначається як професійно значима властивість правника-адміністративіста, що характеризується комплексом лінгвістичних, комунікативних та мовленнєвих знань, вмінь і навичок, які забезпечують можливість сприймати, розуміти й створювати мовленнєві тексти, в яких міститься виражена мовними засобами інформація про суб'єкт мовленнєвої взаємодії та об'єкт психологічного впливу. У той же час, мовленнєва компетентність юриста-практика є складним утворенням, до якого входять знання, соціальні установки, вміння та досвід у галузі професійної діяльності у сфері професійно-оперативного спілкування.

Безперечно, професійна мова в адміністративно-деліктній сфері та мовлення працівників, що в ній задіяні за своїми службовими обов'язками, мовна впливовість якого є більш науковою та структурованою належним чином відрізняється від мови іншого працівника правоохоронних органів, і, зокрема, інших міліціантів та суддів. Як справедливо зазначають Н.Ф. Каліна та О.В. Варфоломєєва в роботі «Речевое общение в психотерапии», особливе місце належить яскравій, емоційно насиченій, вражаючій мові юриста-адміністративіста, тому що у процесі професійного контакту прокурор-криміналіст виступає як специфічна мовна особистість, яка включає сукупність професійних здібностей й характеристик, що зумовлюють створення та сприйняття нею мовних утворень, які різняться ступенем структурно-мовної складності, глибиною і точністю відображення дійсності, певної цільової спрямованості. Адже правник не є лінгвістом-професіоналом, утім він повинен володіти гарним відчуттям мови, тобто стійкими мовними інтуїціями.

Складність професійних завдань в адміністративно-деліктній сфері в їх нестандартному характері, а також у необхідності швидкого прийняття безпомилкових правових або організаційних рішень щодо певною оперативно-службовою ситуації. Звідси випливає необхідність розвинутої мовленнєво-мисленнєвої креативності у цих працівників, у тому числі щодо безпомилкового «креативного» використання оціночних понять. Безперечно, вміння правильно й точно висловлювати свою думку, логічно побудувати висловлювання і зробити його зрозумілим для співрозмовника висуває значні вимоги до розвитку цієї здібності. Саме на цій здібності і базуються вміння відчувати в тексті протоколу або оперативного спілкування значущі елементи, інтуїтивно передбачати, що саме вони є важливими; вміння створювати нові структури з набору базових ідей, образів, уявлень суб'єкта професійного спілкування; вміння контекстно добудовувати висловлювання свідка або потерпілого, вписуючи їх в його індивідуальний професійних

досвід; вміння виводити проблему за межі, створені самим учасником минулої події у ході рефлексії проблеми. Розвинута мовленнєво-мисленнєва креативність дає можливість правнику (поліцейському) продукувати оригінальні й унікальні мовленнєві тексти, котрі відповідають творчому рішення професійних завдань в адміністративно-деліктній сфері.

До того ж, сформованість дій у мовленнєвому спілкуванні юриста-практика на творчому рівні демонструє якісно новий рівень професійного мовлення. Дії набувають якісно нового характеру і значною мірою забезпечують результат, набагато ширший і більш значущий за вихідну [20, с.23]. Тому, мовленнєво-мисленнєва креативність являє собою критерій якості мовленнєвої продукції юриста-адміністративіста. Інакше кажучи, розвиток мовленнєво-мисленнєвої креативності посідає вагомe місце у процесі формування мовленнєвої компетентності правника та має забезпечуватися відповідною організацією освітнього процесу. Великого значення у розвитку мовленнєво-мисленнєвої креативності набуває період професійної підготовки.

Результатом становлення мовленнєвої компетентності правника-практика, що працює у адміністративно-деліктній галузі, за нашим переконанням, є сформованість професійної позиції, яка містить: усвідомлення ним об'єктивних умов професійної діяльності у сфері боротьби з адміністративними правопорушеннями, професійних і процесуальних відношень, мовленнєвої компетентності; адекватне оцінювання власного рівня розвитку мовленнєвої компетентності; усвідомлення працівниками суб'єктивних умов професійного становлення та розвитку своєї мовленнєвої компетентності (цю позицію відстоюють в своїх працях російські вчені А.О. Деркач, В.Г. Зазикін та С.Д. Пожарський).

Завершуючи аналіз юридико-лексикологічних проблем мовленнєвої компетентності і спілкування в адміністративно-деліктній сфері, варто відзначити, що ця наукова категорія ще вивчена недостатньо, тому нами буде продовжено науковий пошук в цьому напрямку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Юридична енциклопедія : в 6 т. Т. 1 / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К. : Укр. енцикл., 1998. – 400 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : Перун, 2002. – 1440 с.
3. Алексеев С. С. Общая теория права : в 2 т. Т. 2 / С. С. Алексеев. – М. : Юрид. лит. – 1982. – 360 с.
4. Язык закона / под ред. А. С. Пиголкина. – М. : Юрид. лит., 1990. – 282 с.
5. Чулінда Л. І. Юридико-лінгвістичне тлумачення текстів нормативно-правових актів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / Л. І. Чулінда. – К., 2003. – 17 с.
6. Керимов Д. А. Культура и техника законотворчества / Д. А. Керимов. – М., 1991. – 160 с.
7. Кнапп В. Логика в правовом сознании / В. Кнапп, А. Герлох. – М., 1987. – 311 с.
8. Головина С. Ю. Формирование понятийного аппарата трудового права / С. Ю. Головина // Государство и право. – 1998. – № 8. – С. 82–87.
9. Лавріненко О. В Аналіз сучасної практики тлумачення оціночних понять під час застосування спеціального законодавства України про працю / О. В. Лавріненко // Економіка, фінанси, право. – 2005 – № 9. – С. 25–30.
10. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. – К., 1974. – 968 с.
11. Турчин-Кукаріна І. Оціночні поняття права: термінологічна дискусія / І. Турчин-Кукаріна // Юридична Україна. – 2011. – № 6. – С. 78–82.
12. Синеокий О. В. Адвокатура как институт правовой помощи и защиты: новый курс адвокатского права и адвокатской криминалистики : учеб. пособие / О. В. Синеокий. – 2-е изд., испр. и доп. – Харьков : Право, 2012. – 520 с.
13. Причепій Є. М. Філософія / Є. М. Причепій, А. М. Черний, Л. А. Чекаль. – К., 2005. – 592 с.

14. Бодалев А. А. Общение в формировании личности / А. А. Бодалев // Социальная психология личности. – М. : Наука, 1979. – С. 28–29.
15. Філоненко М. М. Психологія спілкування : підручник / М. М. Філоненко. – К. : Центр учб. л-ри, 2008. – 224 с.
16. Словник термінів з правової конфліктології: [науково-довідкове видання] / за ред. М. І. Панова, Ю. П. Битяка, Л. М. Герасіної. – Х. : Одиссей, 2006. – 208 с.
17. Москаленко В. В. Психологія соціального впливу : навч. посіб. / В. В. Москаленко. – К. : Центр учб. л-ри, 2007. – 448 с.
18. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : посібник / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К. : Академвидав, 2003. – 568 с.
19. Психологія : підручник / [Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.] ; за заг. ред. Ю. Л. Трофімова. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.
20. Піроженко Т. О. Психологія комунікативно-мовленнєвого розвитку дитини : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. психол. наук / Т. О. Піроженко ; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 2004. – 40 с.

Біленко В. А. Оціночні поняття: юридико-лексикологічні проблеми мовленнєвої компетентності в адміністративно-деліктній сфері / В. А. Біленко // Форум права. – 2012. – № 2. – С. 59–66 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2012-2/12bvaadc.pdf>

Крізь призму наявної правової, психологічної, філософської та довідникової літератури розглянуто оціночні поняття в адміністративно-деліктній сфері. Запропоновано виокремити три основні елементи службового спілкування у сфері адміністративної деліктології. Детально проаналізовано два основних різновиди мовної комунікації під час адміністративно-деліктного провадження з різними суб'єктами/.

Біленко В.А. Оценочные понятия: юридико-лексикологические проблемы речевой компетентности в административно-деликтной сфере

Сквозь призму существующей правовой, психологической, философской и справочной литературы рассмотрены оценочные понятия в административно-деликтной сфере. Предложено выделить три основных элемента служебного общения в сфере административной деликтологии. Подробно проанализированы два основных вида речевой коммуникации при административно-деликтном производстве с различными субъектами.

Bilenko V.A. Valuation Concepts: Legal-Lexicological Problems of Speech Competence in the Field of Administrative Tort

In the light of existing legal, psychological, philosophical and literary considered evaluation of reference concept in administrative and tort area. In this article the author proposed to distinguish three main elements of official communication in the field of administrative and tort area. Analysis of two main types of verbal communication during the administrative and tort proceedings with different actors detailed.